

Z Kroniki naukowej

POSIEDZENIE KOMISJI HISTORYCZNEJ POLSKO-CZECHOSŁOWACKIEJ W BRATYSŁAWIE

Pod przewodnictwem prof. Kazimierza Piwarskiego z Krakowa i prof. Józefa Macúrka z Brna obradowała Komisja Historyczna Polsko-Czechosłowacka w dn. 23—25 listopada 1960 r. w Bratysławie. Głównym tematem obrad był referat zbiorowy pt. Drang nach Osten jako problem historyczny i polityczny — przygotowany przez historyków polskich pod kierunkiem prof. Piwarskiego. W pierwszym dniu obrad wygłoszono następujące referaty: 1. Gerard Labuda, Drang nach Osten jako problem historyczny i polityczny (definicja zagadnienia); 2. Gerard Labuda, Drang nach Osten w VIII—XIII w.; 3. Ewa Maleczyńska, Problem Drang nach Osten w XIV i XV w. (referat odczytał w nieobecności autorki doc. Józef Buszko); 4. Kazimierz Lepszy, Drang nach Osten w l. 1525—1795; 5. Józef Chlebowczyk, Drang nach Osten w l. 1795—1918, oraz 6. Kazimierz Piwarski, Powrót Polski na Ziemię Zachodnie. W drugim dniu obrad wywiązała się obszerna dyskusja, w której wzięło udział wielu historyków czeskich i słowackich. Wymiana zdań była bardzo owocna dla obu stron. Postanowiono ogłosić drukiem całość referatów. Zadanie to zostało powierzone Instytutowi Zachodniemu w Poznaniu.

gl.

POLSKO-CZECHOSŁOWACKA KONFERENCJA NAUKOWA W KATOWICACH

Śląski Instytut Naukowy w Katowicach oraz Slezski Ustav ČSAV w Opawie zorganizował w Katowicach w dn. 26—28 stycznia 1961 r. sesję naukową poświęconą zagadnieniom niemieckim. W programie sesji uwzględniono problematykę mniejszości niemieckiej na Śląsku Górnym i Cieszyńskim w latach 1918—1939 oraz zagadnienie rewizjonizmu niemieckiego, szczególnie zachodnioniemieckich ośrodków naukowych.

Z referatem na temat mniejszości niemieckiej na Śląsku Cieszyńskim wystąpili: dr O. Kana i dr J. Valenta, obaj z Pragi („Nemecká mensina v Těšinském Slezsku v letech 1918—1938”); o mniejszości niemieckiej na Górnym Śląsku mówił mgr R. Staniewicz z Instytutu Zachodniego („Polityczna rola mniejszości niemieckiej na Górnym Śląsku w latach 1918—1939”).

Z kolei trzy referaty dotyczące rewizjonizmu niemieckiego wygłoszili: dr M. Myška z Ostrawy („Ostforschung a jeho názory na dejiny Československa”), doc. dr W. Długoborski z Katowic („Śląsk w oczach Ostforschung”) oraz mgr R. Buchała z Katowic („Ziomkostwa śląskie i ich rola w życiu politycznym NRF”).

Referaty poświęcone sprawie mniejszości niemieckiej na Śląsku Górnym i Cieszyńskim były pierwszą próbą syntetycznego ujęcia tego zagadnienia z uwzględnieniem aspektów politycznych, gospodarczych, społecznych i kulturalnych. W tym znaczeniu były to wystąpienia pionierskie.

Dzieje irredenty mniejszości niemieckiej w Czechosłowacji sięgają lat 80 ubiegłego wieku. Nacjonałiści niemieccy wciągnęli Niemców w Czechach do akcji popierania imperialistycznych planów stworzenia „Mitteleuropy” przez wcielenie Austrii do Niemiec. W okresie dwudziestolecia mniejszość niemiecka w Czechosłowacji dzia-

łała w kierunku oderwania części ziem czeskich, mianowicie Sudetów, od Czech. Referat zamykały wywody na temat działalności partii Heinleina.

Mgr Staniewicz zwrócił głównie uwagę na historię mniejszości niemieckiej na Górnym Śląsku w okresie 1918—1933. Na podstawie nie wykorzystanych do dziś materiałów źródłowych przedstawił on problem ten od strony społecznej i gospodarczej, czym uwypuklił we właściwej mierze ciężar gatunkowy aspektu politycznego mniejszości niemieckiej. Ogólnie zarysowany okres do 1939 r. cechował mobilizację polityczną sił niemieckich, które ostatecznie doprowadziły do wielkiej akcji dywersyjnej w kampanii wrześniowej.

W dyskusji nad obu referatami dorzucono szereg godnych podkreślenia uwag i spostrzeżeń, niejednokrotnie przez cytowanie dalszych dokumentów; pozwoliły one pogłębić znajomość referowanej problematyki. Głos zabierali m. in.: dr Mitronova, Hanna Podesvova, dr Grünberg, dr Drozdowski, dr Wojciechowski i dr Rogala.

Trzy wyżej wspomniane referaty poświęcone zagadnieniu rewizjonizmu niemieckiego pozwoliły unaocznić rozległość problematyki, w szczególności jednolitość celów rewizjonizmu w odniesieniu do całego Śląska. Referenci, dr Myśka i doc dr Długoborski, pokusili się o ujęcia definiujące pojęcia *Ostforschung* oraz wystąpili z szeregiem konstruktywnych sformułowań w odniesieniu do istoty, celów, form i metod działania zachodnioniemieckiego rewizjonizmu naukowego. Wywody swe referowali prelegenci na podstawie bardzo bogatych materiałów. Uwzględniając w swych referatach aspekt śląski Myśka i Długoborski w znacznej mierze wzbogacili znajomość tendencji rewizjonistycznych w odniesieniu do tego wielkiego regionu.

Mgr Buchała po preferowaniu konsekwencji politycznych, społecznych i gospodarczych przesiedlenia Niemców zarysował następnie, ideologiczne, polityczne i organizacyjno-propagandowe elementy działalności ziomkostw górnośląskich w NRF. Tezą referatu jest stwierdzenie, że ziomkostwa te spełniają szczególną rolę polityczną w całości akcji rewizjonizmu zachodnioniemieckiego.

W niezwykle ożywionej dyskusji zakwestionowano niektóre śmiało definiujące czy konstrukcyjne ujęcia referatów. Poza tym poszerzono w dyskusji problematykę przez wskazanie szeregu dalszych aspektów rewizjonizmu oraz wystąpiono z szeregiem postulatów badawczych na przyszłość. Niektóre głosy w dyskusji miały charakter korreferatów.

W wyniku obrad ogłoszono komunikat polsko-czechosłowackiej komisji redakcyjnej, w którym stwierdzono m. in.:

„Ożywiona dyskusja pogłębiła tematykę referatów tak od strony problemowej, jak i materiałowej. Obrady wykazały wagę polityczną poruszanych zagadnień, jak również wysunęły cały szereg postulatów badawczych i organizacyjnych, przy czym przedstawiciel naukowców NRD przedstawił współudział w walce przeciwko imperializmowi zachodnioniemieckiemu i jego przejawom w nauce oraz potrzebę dalszego zacieśnienia w tym zakresie współpracy między naukowcami ČSR, NRD i PRL.

Sesja zwróciła uwagę na odpowiedzialność spadającą na polskich i czechosłowackich naukowców, zajmujących się problemami niemcoznawstwa, za ukazywanie opinii publicznej istoty i celów *Ostforschung* oraz ujawniania pseudonaukowego charakteru jej działalności.

Sesja stała się poważnym krokiem na drodze pogłębienia i poszerzenia współpracy polskich i czechosłowackich ośrodków naukowych przy udziale naukowców NRD. Sesja przyczyniła się równocześnie do konkretyzacji współpracy polskich ośrodków naukowych zajmujących się zagadnieniami niemieckimi.

Oba instytuty: Śląski Instytut Naukowy w Katowicach i Slezsky Ustav w Opawie widzą konieczność dalszych badań nad problematyką niemiecką, a zwłaszcza w dwóch dziedzinach:

- a) zagadnień okupacji niemieckiej na Śląsku czeskim i polskim,
- b) śledzenia i przeciwstawiania się rewizjonizmowi zachodnioniemieckiemu wobec Śląska, szczególnie jego przejawów w nauce (*Ostforschung*).

Uczestnicy sesji wyrażają na tej drodze podziękowanie czynnikom partyjnym i państwowym ČSRS i PRL za stworzenie warunków dla odbycia tego spotkania”.

Sesji nadano duże formy organizacyjne. Oprócz przedstawicieli Polsko-Czechosłowackiej Komisji Historycznej i Polsko-Niemieckiej Komisji Historycznej oraz Komitetu Koordynacyjnego Badań Niemcoznawczych reprezentowane były: *Slezsky Ústav ČSAV w Opawie*, *Historický ústav ČSAV w Pradze*, *Ústav pro mezinrodní politiku a ekonomii w Pradze*, *Pedagogický ústav w Ostrawie*, *Ústav dejin Komunistické strany Československa w Pradze*, dalej: *Institut für die Geschichte der europäischen Volksdemokratien an der Karl Marx Universität in Leipzig*, *Arbeitsgemeinschaft zur Erforschung der imperialistischen Ostforschung* oraz Polski Instytut Spraw Międzynarodowych, Instytut Historii PAN, Szkoła Główna Służby Zagranicznej, Wyższa Szkoła Nauk Społecznych przy KC PZPR, Zachodnia Agencja Prasowa, Instytut Zachodni, Instytut Śląski, Wyższa Szkoła Pedagogiczna w Opolu, Zakład Historii Śląska PAN Uniwersytetu Wrocławskiego, Uniwersytet im. M. Kopernika, Uniwersytet Jagielloński, Śląski Instytut Naukowy — ponadto z Katowic: Polskie Towarzystwo Historyczne, Wyższa Szkoła Ekonomiczna, Wyższa Szkoła Pedagogiczna, Wojewódzkie Archiwum Państwowe, Referat Historii Partii KW PZPR oraz miejscowe władze administracyjne i polityczne z szeregiem przedstawicieli organizacji społecznych.

Edward Serwański

Z kroniki Instytutu Zachodniego

Wybór prof. Z. Kaczmarczyka na posła. W dniu 16 kwietnia br. wybrany został na posła m. Poznania członek Instytutu Zachodniego oraz Dyrekcji IZ prof. dr Zdzisław Kaczmarczyk.

W dniu 13 kwietnia br. miało miejsce spotkanie przedwyborcze pracowników Instytutu oraz placówek PAN w Poznaniu z prof. Z. Kaczmarczykiem, jako kandydatem na posła, w Sali Malinowej Pałacu Działyńskich na Starym Rynku.

Odnaczenia. Rada Państwa z okazji 15-lecia Zachodniej Agencji Prasowej przyznała wysokie odnaczenia następującym osobom: *Krzyż Oficerski Orderu Odrodzenia Polski* otrzymał Edmund Męclewski i Tadeusz Kraszewski. *Krzyż Kawalerski Orderu Odrodzenia Polski* otrzymali dyr. Józef Frieske, dr Józef Kokot, red. Kyrył Sosnowski, red. Antoni W. Walczak i red. Jan Zaborowski. Wszyscy wymienieni są członkami Instytutu Zachodniego.

Posiedzenie Kuratorium IZ. W dniu 29 marca br. odbyło się posiedzenie Kuratorium IZ pod przewodnictwem I Wiceprezesa Kuratorium prof. dr Kazimierza Tymienieckiego.

Dyrektor prof. G. Labuda złożył szczegółowe sprawozdanie z działalności badawczo-naukowej Instytutu za czas od 5 grudnia 1960 oraz poinformował o pracach aktualnych (m. in. omówił projektowane sesje naukowe, współpracę z innymi instytutami zajmującymi się problematyką stosunków polsko-niemieckich i Ziemi Zachodnich, sprawę dotacji dla zrównoważenia budżetu). Wicedyrektor Pollak przedstawił bilans zamknięcia na dzień 31 grudnia 1960 r., sprawozdanie z wykonania budżetu w r. 1960 oraz preliminarz budżetowy na rok 1961 wysłany do PAN w ostatecznej wersji do zatwierdzenia.

Po dyskusji Kuratorium przyjęło do zatwierdzającej wiadomości sprawozdanie Dyrektora IZ, przyjęło bilans i wy-